

Biodiversitet i skovene

– krav, udfordringer og muligheder

Af Jan Søndergaard,
Tanja Blindbæk Olsen og Hans
Hedegaard, Dansk Skovforening.

Det er et vigtigt politisk mål at stoppe tabet af biologisk mangfoldighed.

Private skovejere har bevaret mange naturværdier.

Udlæg af urørt skov er et meget dyrt middel – der er andre og billigere midler.

Skovejerne indgår gerne aftaler om beskyttelse – men det skal være frivilligt og mod betaling.

At stoppe tabet af biologisk mangfoldighed har siden starten af 1990'erne været et overordnet tema på både globalt, europæisk og nationalt plan.

Senest er emnet blevet aktuelt på nationalt plan. Det er sket med nedsættelsen af Natur- og Landbrugs-kommissionen, den kommende Naturplan Danmark, årsrapporten fra de miljøøkonomiske vismænd om biodiversitet, og rapporten fra Det Grønne Kontaktudvalg om at stoppe tabet af biologisk mangfoldighed.

Hvor kommer kravene fra?

Danmark har sammen med 189 andre lande og EU underskrevet FN's Biodiversitetskonvention fra Rio 1992. Formålet med konventionen er at bevare den biologiske mangfoldighed, fremme en bæredygtig udnyttelse af naturens ressourcer samt at sikre en rimelig og retfærdig fordeling af udbyttet ved at udnytte genetiske ressourcer.

I Rio blev der sat et mål om at tabet af biologisk mangfoldighed

For to år siden blev der i Nagoya indgået en international aftale om at stoppe tabet af biologisk mangfoldighed senest i 2012. Landene skal bl.a. inden 2015 udarbejde nationale handlingsplaner, og inden 2020 skal værdien af biologisk mangfoldighed indarbejdes i de nationale regnskaber. (Foto af mangroveskov i Filippinerne).

skulle standses senest i 2010. Det mål blev ikke nået, og derfor indgik man på det seneste topmøde i oktober 2010 i Nagoya, Japan, en ny aftale om at stoppe tabet af biodiversitet senest i 2020.

Denne aftale er baseret på en strategisk plan med for de næste 10 år med 20 konkrete delmål og beskrives i daglig tale som *Nagoya-aftalen*. Se boks 1.

På EU niveau diskuteres i øjeblikket en EU biodiversitetsstrategi, som er EU's analyse af hvordan man på europæisk plan kan sikre opfyldelse af Nagoya-aftalen.

Udkastet til strategien indeholder en vision for 2050, en overordnet målsætning (boks 2) og 6 mere ud-specificerede målsætninger. Heraf kan de fire få indflydelse på skovpolitikken:

- 1) Sikre gennemførelse af habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne
- 2) Frem mod 2020 skal økosystemtjenester og økosystemer sikres og reetableres gennem en grøn infrastruktur og reetablering af skadede økosystemer
- 3) Øge land- og skovbrugets bidrag til bevarelse og forøgelse af biodiversiteten, herunder at skove over en vis størrelse skal have forvaltningsplaner for at modtage støtte efter landdistriktsordninger. Der skal sikres sammenhæng med mål 1 og 2.
- 4) Bekæmpelse af invasive arter

De danske udfordringer

Alt dette skal i de kommende år omsættes til dansk handling gennem den nedsatte Natur- og Landbrugs-kommission og i Naturplan Danmark.

Boks 1. Centrale delmål for skovene i Nagoya-aftalen:

- at landene inden 2020 skal indarbejde værdien af biologisk mangfoldighed i de nationale regnskaber,
 - at alle lande inden 2015 skal udarbejde nationale strategier og handlingsplaner,
 - at tabet af alle naturlige habitater inklusive skov mindst halveres og hvor muligt ophøre, og at forarmning og fragmentering skal reduceres væsentligt,
 - at 17 % af landarealet inklusive ferskvandsområder, som er særlige vigtige for den biologiske mangfoldighed og økosystemtjenester, er beskyttet.

Boks 2. EU-målsætninger:

Visionen for 2050

I 2050 er EU's biodiversitet og de tilhørende økosystemtjenester — EU's naturkapital —

beskyttet, værdsat og passende retableret på grund af deres iboende værdi og deres væsentlige bidrag til menneskers trivsel og den økonomiske velstand og for at undgå de katastrofale ændringer, der forårsages af biodiversitetstab.

Hovedmålet for 2020:

Standse tabet af biodiversitet og forringelsen af økosystemtjenester i EU frem til 2020 og – i det omfang, det er muligt – retablere dem og samtidig intensivere EU's bestræbelser på at standse tabet af biodiversitet på globalt plan.

Skovbruget vil gerne være med til at sikre og producere biodiversitet, hvis samfundet efterspørger det. Men Skovforeningen understreger at det skal være frivilligt og mod betaling.

Det Miljøøkonomiske Råd kom i starten af marts med deres bud på, hvad der skal til for at bremse tilbagegangen af den landlevende biodiversitet i Danmark, hvordan det kan gøres og hvad de samfundsøkonomiske konsekvenser vil være. Rapporten konkluderer:

- At indsatsen der skal til for at stoppe tabet af biologisk mangfoldighed skal prioriteres for eksisterende natur (skov og åbne naturtyper) frem for etablering af ny natur (skovrejsning og vådområder).

- Indsats i skovene giver størst effekt for biodiversiteten – særlig anbefales urørt skov.
 - Det er ikke godt nok at fokusere indsatsen på Natura 2000-områderne.
 - Frivillige og kortsigtede ordninger kan ikke anvendes alene, da det er vigtigt at ramme de "rigtige" områder for at sikre alle arter.
- Rapportens konklusioner er blevet præsenteret meget firkantede og med eksakte beløb for hvad den forelåede indsats vil koste samfundet.

Ved analyse af Rådets konklusioner er det dog vigtigt at have i mente at de er foretaget på baggrund af konkrete, beskrevne forudsætninger og valgte tiltag. De analyser som gennemføres i rapporten er af overordnet karakter og giver et billede af generelle forhold.

Hvilke skovområder der præcis skal udpeges, hvor meget ejerne i givet fald skal betales m.m. har eksperterne ikke udtalt sig om. Det kan slet ikke lade sig gøre på det foreliggende grundlag.

Skovforeningens betragtninger

Rapportens konklusioner viser dog entydigt, at sikring af biodiversitet koster mange penge. Skovforeningen ser derfor rapporten som et velkommet diskussionsoplæg i debatten. En debat som vi meget gerne vil bidrage til. Skovforeningen har i den sammenhæng en række betragtninger:

Hvad kan skovbruget tilbyde?

Skovbruget vil gerne være med til at sikre og producere biodiversitet, hvis samfundet efterspørger det. Men det skal være frivilligt og mod betaling.

Skovbruget har igennem generationer produceret biodiversitet – det er den nuværende situation et godt eksempel på. Således finder Bruun og Heilmann-Clausen i en af deres undersøgelser at 73% af de interessante lokaliteter i skov findes på private arealer.

Det Miljøøkonomiske Råd tager i deres trusselsvurdering udgangspunkt i hvad der teoretisk kan ske ifølge skovloven. Det er altså mere en teoretisk øvelse end en praktisk vurdering.

For eksempel dokumenterer myndighedernes Natura 2000-registreringer at der er en gunstig status for en stor andel af de kortlagte skovnaturtyper – på trods af at skovloven ikke indeholder en formel beskyttelse. Der er altså stor forskel på de teoretiske muligheder og de faktuelle forhold. Rigtig mange steder har biodiversiteten det godt.

Man kan jo spørge hvorfor er der bevaret så meget biodiversitet i de private skove til trods for at samfundet igennem det meste af det 19. og 20. århundrede efterspurgte træproduktion? Forklaringen er, at de private skovejere havde naturfølelse, handlefrihed og økonomi nok til at bevare naturværdierne på trods af samfundets daværende behov.

Biodiversiteten findes i høj grad i skovene, og mange skovejere planlægger skovdriften med udstrakte hensyn til biodiversiteten, uden at det er et krav ifølge skovloven. Dette arbejde dokumenteres for eksempel via de grønne driftsplaner, ligesom et stigende antal skove er certificerede med særlige krav til sikring af biodiversiteten. Alt sammen frivillige ordninger der virker.

Hvilken indsats?

I rapporten er tre indsatser til sikring af biodiversitet i skovene blevet analyseret, og der er beregnet en samfundsøkonomisk omkostning på at gennemføre disse tiltag. Økonomien kommer vi tilbage til.

Indsatserne er valgt ud fra en række opstillede forudsætninger og eksisterende viden om tiltagens effekt i forhold til at sikre biodiversiteten. Dette er hovedårsagen til at urørt skov hurtigt ender som topscorer på listen.

Der mangler simpelthen dokumenteret viden for hvilken effekt andre indsatser har på biodiversiteten i forhold til at sikre arterne. Så der er i høj grad behov for at opdatere vidensniveauet gennem forskning på området.

Udlæg af urørt skov er et vidtgående indgreb i skovdriften, og udlæg af store andele af en enkelt skov kan for en ejer virke som et overgreb. En privat ejer der gennem generationer har drevet sin skov og som har sikret biodiversiteten på en måde der gør at den nu af eksperter vurderes at være så værdifuld at den bør lægges urørt, kan have meget svært ved at se det nødvendige i dette.

Der er heldigvis mange andre driftsformer, som potentielt kan le-

vere et ønsket naturindhold – og til en meget lavere pris for samfundet. Se fx driftsformerne beskrevet i PEFC certificeringsordningen.

Skovforeningen ønsker derfor en bredere diskussion af hvilke tiltag der kan være med til at styrke indsatsen for at stoppe tabet af biologisk mangfoldighed.

Kan der laves et netværk i skovene hvor skånsomme driftsformer på fornuftig vis kæder mere eller mindre urørte biodiversitetsarealer sammen, mens der stadig er mulighed for at have en bæredygtig træproduktion på øvrige arealer? Denne diskussion vil vi meget gerne fra skovbruget bidrage med praktiske erfaringer til.

Tilbage til økonomien

Hvad er den samfundsmæssige omkostning ved at lave mere biodiversitet? Det Miljøøkonomiske Råd kommer frem til omkring 2.700 kr/ha/år for urørt skov, mens naturnær skovdrift ikke vurderes at koste noget.

Rådet har beregnet de samfundsmæssige økonomiske konsekvenser ved gennemførelsen de enkelte tiltag.

Der er ikke i rapportens samfundsøkonomiske beregninger taget stilling til, hvordan tiltagene kan implementeres, ligesom Rådet understreger, at de samfundsøkonomiske omkostningsberegninger heller ikke relaterer sig til, hvor meget de enkelte lodsejere bør betales.

Rapporten peger på anvendelse af urørt skov som et væsentligt mid-

Aftaler om beskyttelse af natur må ikke kobles med øget generel, offentlig adgang. Det vil markant reducere mange skov- og naturejeres ønske om at indgå aftaler om at øge naturværdierne. Lokale behov for særlige hensyn til friluftslivet skal løses ved separate og konkrete aftaler direkte med de berørte lodsejere.

del til at mindske tilbagegangen i den biologiske mangfoldighed. Dette foreslås rimelig ukritisk ud fra den antagelse, at urørt skov kommer flest arter til gode.

Der tages imidlertid ikke i denne antagelse hensyn til, om urørt skov lokalt set er det bedste virkemiddel til at tilgodese de arter, der er mest truede, ligesom rapporten ikke analyserer de enkelte områders potentialer.

Rapporten omtaler naturnær skovdrift som om dette var én bestemt driftsform – et entydigt begreb. Det er det ikke.

Naturnær skovdrift afhænger i den grad af udgangspunktet, og omkostningerne ved en overgang til naturnær skovdrift kan være meget betydelige. Således konstaterede Bo Larsen da også i sit forslag til naturnær skovdrift i statsskovene, at naturnær skovdrift af omkostningsmæssige grunde bør sættes ind på det driftsøkonomisk optimale tidspunkt. At naturnær skovdrift ikke har nogen samfundsøkonomiske konsekvenser er ikke korrekt.

Rapporten forholder sig heller ikke til det tidsmæssige perspektiv. Kun i forbindelse med afdrift af nåleskov sondres der mellem afdrift nu og ved omdriftens slutning.

Men for øvrige tiltag: Hvornår skal de enkelte aktiviteter sættes i værk? Hvilken økonomi ligger der i det tidsmæssige perspektiv? Det mangler rapporten at give svar på.

Betaling for urørt skov vil skulle ske ved en engangserstatning. Rapporten angiver at udlæg af urørt skov vil koste samfundet i gennemsnitsnit 2.700 kr/ha/år. Kapitaliseres dette eksempelvis med en rente på 3 procent vil det give et erstatningsbeløb på hen ved 90.000 kr/ha. Udlæg af urørt skov, særligt i omdriftsmoden bøg, bliver således meget dyrt for samfundet her og nu.

Anbefalingerne fokuserer alene på biodiversiteten, og tager således ikke hensyn til alle de andre elementer samfundet også ønsker fra skovene.

Politikerne gøres imidlertid med rapporten opmærksom på, at beskyttelse af biodiversitet koster mange penge. Politikerne kan vælge at bruge rapportens konklusioner i en kommende politisk prioritering af indsatsen på biodiversitetsområdet. En indsats, der skal være så omkostningseffektiv som mulig.

For ejerne er det dog vigtigt, at det i rapporten synliggøres, at øget

Aftaler om beskyttelse af natur skal ikke være bundet til en given driftsform, men give skovejerne fleksibilitet i valget af midler til at nå målet.

produktion af biodiversitet koster penge. Dette er første skridt til en erkendelse af, at ejerne skal kompenseres for eventuelle indgreb.

Gode råd til politikerne

Samfundet har nye ønsker til skovene, og det er baggrunden for de politiske aftaler, som kræver en sikring.

Det er afgørende vigtigt at politikerne husker udgangspunktet for den fremtidige indsats: Tak til skov- og naturejerne for den frivillige indsats, som I allerede har gjort uden betaling fra samfundet. Nu ønsker vi os, at erhvervet forstærker denne indsats, og vi vil naturligvis betale skovejerne for det.

Der kan blive behov for en øget funktionsopdeling af skovene i fremtiden (produktionsarealer hhv. biodiversitetsarealer) som konsekvens af, at der skal laves betalingsaftaler med ejerne om særligt naturfremmende driftsformer for særligt udpegede arealer.

Vi har følgende gode råd til politikerne når disse aftaler skal laves:

- Skovbruget vil gerne være med til at sikre og producere biodiversitet, hvis samfundet efterspørger det. Men det skal være frivilligt og mod betaling.

- Ordningerne skal som udgangspunkt ikke være bundet til en given driftsform, men give skovejerne

fleksibilitet i valget af midler til at nå målet.

- Der skal være sammenhæng mellem længden af naturvilkåret og betalingen - altså samme løbetid.

- Der skal foreligge et bedre grundlag for at indgå aftaler, så der også kan ydes en naturindsats uden for de områder som Miljøøkonomernes rapport peger på som primære indsatsområder.

- Indsatsen skal afstemmes i forhold til Natura 2000-planernes effekt – der er allerede besluttet store indsatser for biodiversiteten.

- Ordningerne må ikke kobles med øget generel, offentlig adgang. Det vil markant reducere mange skov- og naturejeres ønske om at indgå aftaler om at øge naturværdierne. Lokale behov for særlige hensyn til friluftslivet skal løses ved separate og konkrete aftaler direkte med de berørte lodsejere.

Overholdes disse principper er vi overbeviste om at erhvervet ad frivillighedens vej kan producere mange biodiversitetsprodukter.

**Største sortiment
Bedste priser**

FORSTPLANT

DIN PLANTEMÆGLER® | www.forstplant.dk

* Godkendt til PEFC skove

SKOVENTREPRENØR

BRDR.
HØJRUP A/S*

Skovgade 20 . 7300 Jelling

- Køb af træ på roden
- Maskinskovning
- Udkørsel af træ
- Maskinplantning
- Reolpløjning
- Oprulning/grubning
- Rydning af stød og kvas
- Rodfræsning
- Knusning
- Fældebunkelægning
- Flishugning
- Hegnsklipping

20 73 71 73 / 22 25 50 21 / Fax 76 80 14 00
brdr.hojrup@mail.tele.dk / www.brdrhojrup.dk